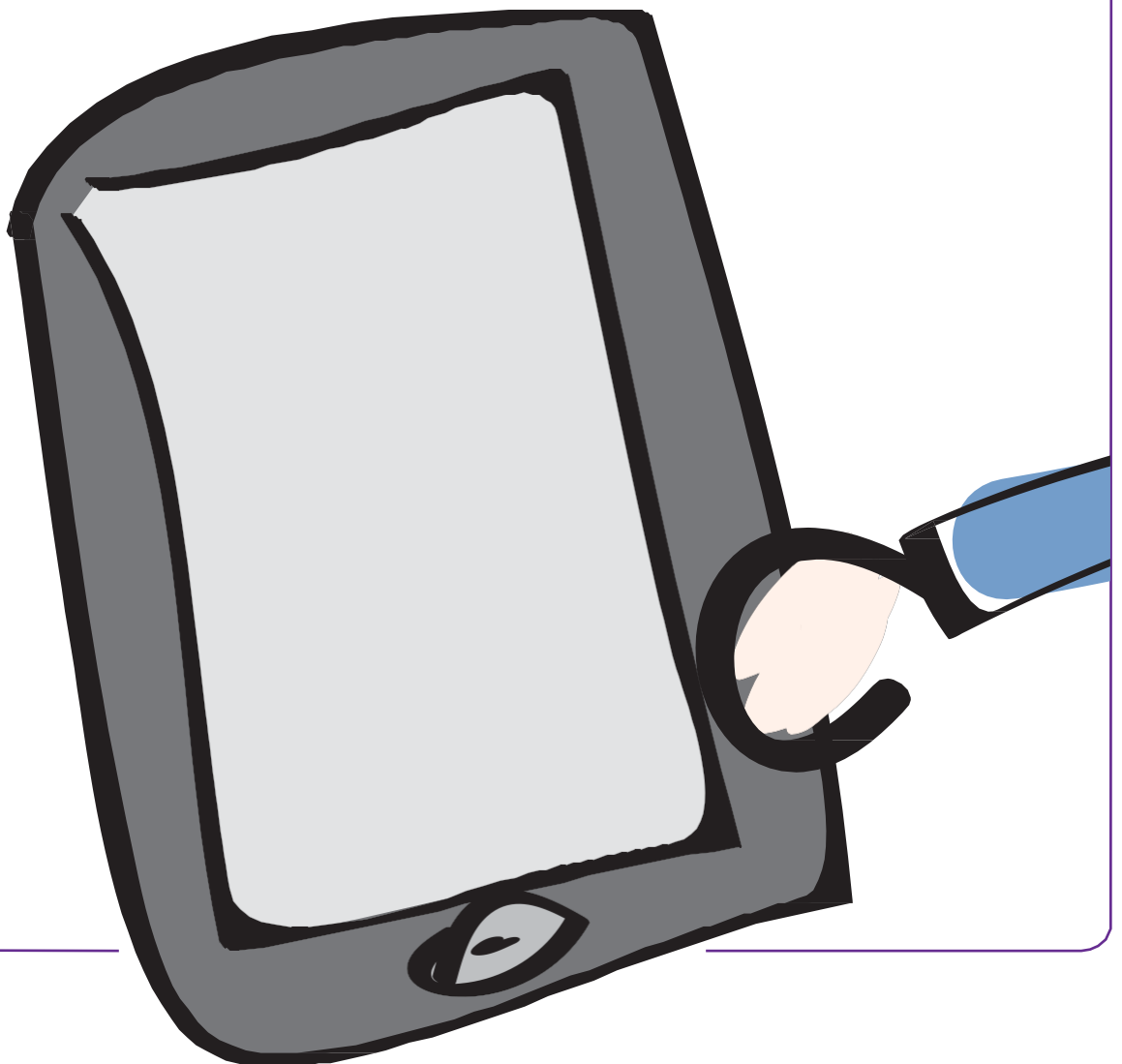

Digidreumesen

Toolbox visie op media in de kinderopvang

Inleiding

Er is geen eenduidig antwoord op de vraag of je wel of geen media moet gebruiken met en voor jonge kinderen. Ouders, maar ook gastouders en pedagogisch medewerkers op kinderdagverblijven en peuterspeelzalen moeten daarin hun eigen keuze maken. Elke keuze is legitiem, zolang het een beredeneerde keuze is, gemaakt in overleg met andere betrokkenen.

Door de snelle ontwikkelingen zijn media niet meer weg te denken uit de huidige samenleving. De noodzaak om na te denken over mediaopvoeding, het gebruik van media met jonge kinderen en de manier waarop media worden ingezet wordt steeds groter. Dat geldt voor ouders, maar zeker ook voor de kinderopvang. Het bestuur, de leiding en de medewerkers op de groep moeten het hierover met elkaar eens zijn. Maar bovenal moet er overleg zijn met ouders en moet het belang en de inbreng van het kind centraal staan. In samenspraak kun je binnen de kinderopvang tot een visie komen over omgaan met media in de groep.

Deze toolbox helpt teams van kinderdagverblijven en peuterspeelzalen om gestructureerd na te denken over alle facetten van mediagebruik door jonge kinderen. Dit levert beredeneerde keuzes op die kunnen worden vastgelegd in een visiedocument. De toolbox bevat gespreks-kaarten, informatiekaarten voor de gespreksleider en een format voor een beknopte visie op media in de kinderopvang.

Doel en noodzaak van een visie

Het doel van een goed visiestuk over media in de opvang is de deskundigheid van pedagogisch medewerkers zodanig te bevorderen, dat zij ondersteunend kunnen zijn aan de media-opvoedvaardigheden van ouders, en dat zij zelf bewust mediagebruik kunnen voorleven, waardoor kinderen uiteindelijk ook gezond en veilig media kunnen gebruiken. Het is om verschillende redenen belangrijk om een visie op mediagebruik in de kinderopvang op te nemen in het beleidsplan.

Een visiedocument kan er intern voor zorgen dat alle pedagogisch medewerkers op dezelfde bewuste manier de kinderen op de groep ondersteunen met media. In dat geval moet er sprake zijn van een gedeelde visie op de rol van media en de rol van pedagogisch medewerkers. Idealiter ontwikkelt het management samen met het team een visie waar pedagogisch medewerkers mee uit de voeten kunnen. Van belang is dat alle betrokkenen een inbreng kunnen leveren aan het visiedocument. Daarmee is de kans op draagvlak en betrokkenheid het grootst. Als het team heel precies weet waarom media worden inzet en op welke wijze (eenduidigheid), is het eenvoudiger om ouders daar-over te informeren.

Zelf aan de slag

Deze toolbox biedt handvatten om samen met het team zelf een visie-document op te stellen over de rol van digitale media in de organisatie. De toolbox gaat in op de vijf onderwerpen die belangrijk zijn voor een visiedocument over mediagebruik:

- **Waarom gebruiken we digitale media?**
- **Welke digitale media gebruiken we?**
- **Hoeveel maken wij gebruik van digitale media?**
- **Wat is de rol van de pedagogisch medewerkers?**
- **Hoe werken we samen met ouders?**

Elk van deze vijf onderwerpen wordt belicht met een gesprekskaart en een informatie-kaart. Deze kaarten worden gebruikt als handvat om met elkaar in gesprek te gaan over media in de kinderopvang. Op de gesprekskaarten staan vragen die de leidraad vormen voor het gesprek. De informatiekaarten bevatten achtergrondinformatie voor de gespreksleider, als input voor het gesprek.

Stel in het geval van grote teams groepen van vier samen en geef elke groep één onderwerp. Laat de groepen op een flap overwegingen en afspraken noteren. Draai na 15 minuten door en laat de groepen verder werken met de flap van de vorige groep: waar is men het mee eens en waarmee niet, en waarom?

Tip

Houd het visiestuk kort en helder: wat doen jullie wél en waarom doen jullie dat?

Maak het compleet met een aantal concrete afspraken voor management, pedagogisch medewerkers en ouders.

Het doorlopen van de vijf gesprekskaarten en het vastleggen van de gemaakte afspraken moet leiden tot een kort visiestuk waarin staat waarom er gekozen is voor digitale media, welke afspraken er zijn gemaakt over soorten media en tijdslimieten en over de rol van de pedagogisch medewerker. Verder is het belangrijk de visie op te nemen over de rol van ouders en andere instellingen in de omgeving van de kinderopvangorganisatie.

Vat de uitkomst van de discussie kort en bondig samen in het bijgeleverde format. Leg daarnaast concreet 5 afspraken vast over het gebruik van media die je zichtbaar op kunt hangen voor pedagogisch medewerkers en ouders.

Ondersteuning vanuit Digidreumesen

Wilt u liever onder leiding van Digidreumesen aan de slag met het opstellen van een visiedocument? Neem dan contact op met ... U kunt ook terecht bij Digidreumesen voor het geven van een workshop over Digidreumesen aan ouders.

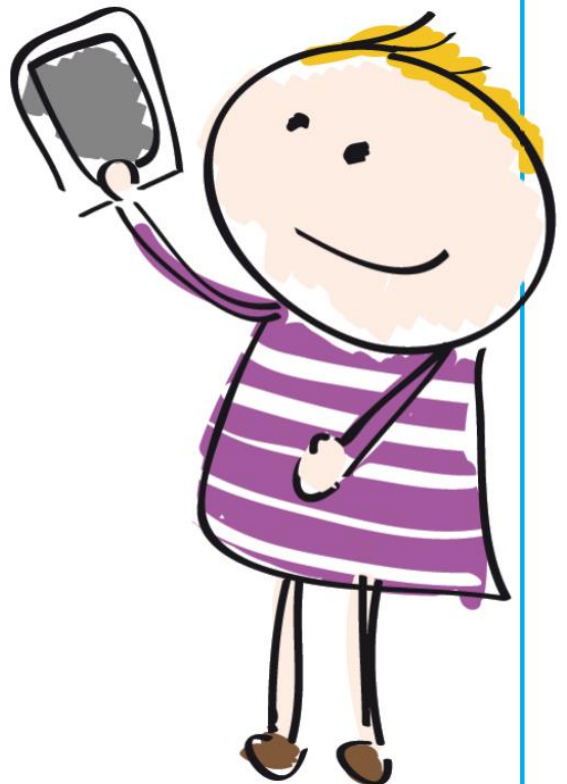
Informatiekaart

Waarom gebruiken wij digitale media?

Media zijn niet meer uit de huidige samenleving weg te denken, dus ook niet uit de leefwereld van jonge kinderen. Gewild of ongewild worden kinderen elke dag omgeven door allerlei digitale beelden. Het aanbod is enorm; van traditionele televisieprogramma's en bioscoopfilms, amuserende of educatieve dvd's, websites en computer-spelletjes, tot digitale prentenboeken en apps op makkelijk te bedienen smartphones en tablets.

Media zijn niet per definitie schadelijk voor jonge kinderen. Integendeel; media kunnen bevorderlijk zijn voor het opgroeien van het jonge kind op zowel emotioneel, motorisch, cognitief, als sociaal vlak. Voorstanders van digitale media zien hierin kansen voor de ontwikkelingsmogelijkheden voor kinderen. Anderen staan juist sceptisch tegenover mediagebruik door jonge kinderen. Kinderen kunnen te gemakkelijk dingen zien die minder goed voor hen zijn, zoals seks en geweld. Bovendien worden andere activiteiten te weinig gedaan als kinderen veel achter het scherm zitten. Voor beide standpunten is iets te zeggen.

De medialisering van de samenleving betekent dat ook de kinderopvangsector goed moet nadenken over de manier waarop kinderen en digitale media zich tot elkaar moeten verhouden. Welke rol neemt de sector zelf op zich? Kinderen van jongs af aan vrijuit laten experimenteren met allerlei apparaten en programma's? De media zo veel mogelijk weghouden? Of een gulden middenweg proberen te kiezen met een bewuste keuze voor geschikte media, op gepaste tijden, in de juiste omgeving en in de juiste context? Media in de kinderopvang moet niet, maar kan wel. En als het gebeurt, moeten er duidelijk beleid op worden gevoerd met heldere regels en afspraken.

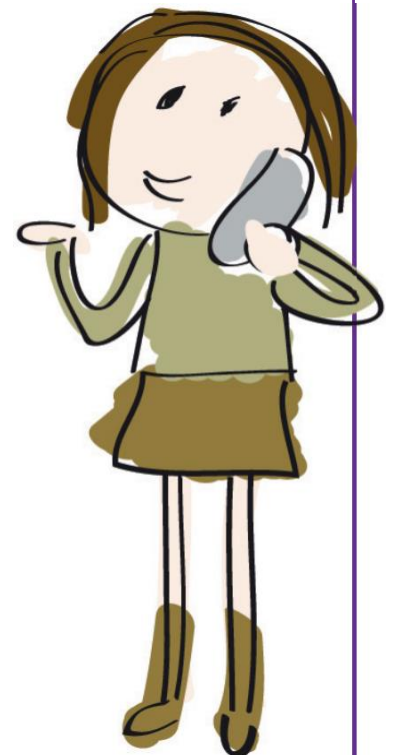

Gesprekskaart

Waarom gebruiken wij digitale media?

Discussievragen:

- Wat is de rol van digitale media in het leven van kinderen die in deze tijd opgroeien?
- Wat vinden jonge kinderen van digitale media?
- Hebben digitale media bestaansrecht in de kinderopvangsector?
- Kan de kinderopvang media inzetten op een manier die de ontwikkeling van kinderen ten goede komt?

Informatiekaart

Welke digitale media gebruiken wij?

De vraag hoe lang kinderen dagelijks met digitale media bezig mogen zijn, zowel thuis als op de opvang, is alleen te beantwoorden door eerst te kijken naar de media-inhouden die worden aangeboden; de apps, programma's, dvd's, etc. Media-inhouden kunnen een positieve invloed hebben op de ontwikkeling. Dat hebben ze echter alleen wanneer de inhoud aansluit op de interesses en leervermogens van kinderen. Programma's als Sesamstraat en het Zandkasteel houden rekening met die vermogens.

Media kunnen in principe positief bijdragen aan alle ontwikkelingsgebieden. Bij kinderen vanaf een jaar of twee is bijvoorbeeld aangetoond dat zij hun woordenschat en verhaalbegrip kunnen uitbreiden via digitale prentenboekjes. Van games is bekend dat ze de ontwikkeling van de fijne motoriek en de oog-hand coördinatie kunnen stimuleren. En educatieve media voor jonge kinderen bieden vaak situaties waarin emoties een rol spelen zodat kinderen zich daaraan kunnen spiegelen. Media kunnen ondersteuning bieden, maar daarvoor moet wel goed gekeken worden naar de selectie van media-inhouden.

Soms wekken media de interesses van jonge kinderen, terwijl ze niet aansluiten op de ontwikkelingsfase. Een voorbeeld is de tekenfilm Sneeuwitje. Het geluid en de bewegende filmbeelden met de heks roepen bij jonge kinderen vaak nare gevoelens op omdat zij nog geen goed onderscheid maken tussen fantasie en realiteit. Een ander voorbeeld is de oplopende moeilijkheidsgraad van computerspelletjes. De verwachtingen die jonge kinderen hebben van het spel en van hun eigen competenties, komen steeds minder overeen naarmate het spel moeilijker wordt. Dat werkt frustrerend. In het algemeen geldt ook dat veel beeldwisselingen en drukte kinderen onrustig kunnen maken.

Wie met jonge kinderen werkt is al gewend om aan te sluiten bij de belevingswereld en het ontwikkelingsniveau. Daar draaien activiteiten op de groep om. Is een jongetje op de groep dol op sorteren? Dan vraag je of hij het leuk vindt om te helpen de blokken op kleur in bakken te doen. En daarna wil hij misschien een sorteerspelletje op de iPad doen; Jop gaat slapen, bijvoorbeeld. Of staat deze week het onderwerp muziek centraal omdat er muzikanten op bezoek komen? Dan is het leuk om de uitzending "muziek en dans" van Het Zandkasteel samen te bekijken en daarna de trommeloptocht met pannen en lepels na te doen van Toto en Sassa. Digitale middelen kunnen een extra context bieden. Een context waarmee kinderen nóg dieper in kunnen gaan op de dingen die ze bezighouden. Dat kan alleen als de activiteiten aansluiten op andere activiteiten.

Het kan nuttig zijn om een goede samenwerking te hebben met andere partijen. Samenwerking met de school, om een doorgaande lijn te creëren in bewust mediagebruik en om media-inhouden uit te wisselen. Samenwerking met de bibliotheek, voor pedagogisch-didactische ondersteuning bij de inzet van media en voor nieuwe media-inhouden (zij hebben vaak een mooi aanbod van digitale prentenboeken en educatieve apps).

Gesprekskaart

Welke digitale media gaan we gebruiken?

Discussievragen:

- Welke hardware is geschikt voor onze doelgroep?
- Welke media-inhouden zijn geschikt voor onze doelgroep?
- Hoe selecteren wij onze media-inhouden?
- Hoe zorgen we voor aansluiting van media-activiteiten bij onze andere activiteiten?

Informatiekaart

Hoeveel maken wij gebruik van digitale media?

Met de enorme groei van het media-aanbod neemt ook het dagelijks gebruik van de media toe, zowel bij volwassenen als kinderen. De simpele uitvinding van de afstandsbediening voor de televisie in de jaren '80 van de vorige eeuw zorgde er alleen al voor dat mensen thuis zo'n tien minuten per dag meer televisie keken. Met de vele beeldschermen in huis besteden kinderen van één tot zeven jaar tegenwoordig al gauw één tot twee uur per dag aan televisie kijken, computeren, of spelen op een tablet of smartphone. Dat is aanzienlijk meer tijd dan één of twee decennia geleden, toen kinderen meestal alleen een televisie thuis hadden. Is dat nu slecht? Niet per definitie. Het is wel een duidelijk andere situatie dan vroeger en dus iets om over na te denken als je je met opvoeding bezighoudt.

Geschikte media-inhouden kunnen een positieve invloed hebben op de ontwikkeling van jonge kinderen. Maar een positieve invloed is er alleen bij een goede balans met andere activiteiten. Uit onderzoek weten we dat jonge kinderen groeien en ontwikkelen door de wereld te verkennen met hun hele lichaam. Ze moeten bewegen, vastpakken en voelen om hun spier- en zenuwstelsel te kunnen ontwikkelen. Ze hebben verzorging en aandacht van andere personen nodig; direct contact via praten, lachen, voorlezen, en samen spelen. Door al die interacties en oefeningen bestendigen jonge kinderen hun kennis van de wereld en ontwikkelen ze gewoontes, motorische vaardigheden en andere competenties. Als kinderen met een beeldscherm bezig zijn, zijn ze niet actief bezig met knutselen, ravotten of slapen. Al die activiteiten zijn belangrijk voor het gezond kunnen opgroeien en mogen niet vervangen worden door digitale activiteiten.

Een goede balans tussen bestaande en digitale activiteiten is een absolute voorwaarde om op een verantwoorde manier met digitale media om te gaan. Mits goed ingezet, zijn digitale activiteiten allereerst een aanvulling op andere activiteiten en staan ze nooit op zichzelf. Dat is het educatieve aspect waar de kinderopvangsector rekening mee kan houden. Het maakt het passieve karakter van digitale activiteiten actief. Daarnaast is er een grens in het aantal minuten dat kinderen per dag achter een scherm mogen. De richtlijn ligt voor peuters op ongeveer een half uur per dag. Peuters kunnen meestal maar 5 tot 10 minuten achter elkaar hun aandacht ergens op richten en daarom heeft het geen zin om ze langer dan dat een digitale activiteit te laten doen. Ouders willen 's avonds vaak ook even de handen vrij hebben dus de tijd dat kinderen in de kinderopvang een digitale activiteit doen zou beperkt moeten blijven tot één of twee activiteiten per dag.

Gesprekskaart

Hoeveel maken wij gebruik van digitale media?

Discussievragen:

- Hoeveel tijd mogen kinderen van verschillende leeftijdsgroepen per keer een digitale activiteit doen?
- Hoeveel digitale activiteiten mogen kinderen van verschillende leeftijdsgroepen dagelijks doen?
- Hoe zorgen we voor een gezonde balans tussen digitale en andere activiteiten?

Informatiekaart

De rol van de pedagogisch medewerker

Ook digitale media kunnen ingezet worden om gericht te werken aan de ontwikkeling van jonge kinderen. Vaak is het zo dat opvoeders bij digitale activiteiten minder met kinderen praten dan bij andere activiteiten. Dat is een gemiste kans om met kinderen over de inhoud na te denken.

Begeleiding maakt het verschil. Kinderen kunnen zelf geen activiteiten selecteren die aansluiten bij hun ontwikkelingsniveau. Ze kunnen niet bewust samenhang creëren met andere activiteiten. Ze kunnen geen tijdslimiet stellen. Daar zijn opvoeders voor. Door kinderen actief te laten mee raden naar wat er bijvoorbeeld gaat gebeuren in een verhaal, worden ze op het spoor gezet om mee te denken. Wanneer een pedagogisch medewerker betrokken is bij de digitale activiteiten, kinderen stimuleert om er op door te fantaseren, om op tijd te stoppen en iets levensechts te gaan doen wat aansluit bij de digitale activiteit, komt de digitale activiteit uit het (passieve) isolement en is de kans groot dat de media vooral positief bijdragen aan de ontwikkeling.

De pedagogisch-didactische vaardigheden van de pedagogisch medewerker verschillen in principe niet van die bij andere activiteiten. Denk aan de interactievaardigheden (sensitieve responsiviteit, respect voor de autonomie, structureren en grenzen stellen, praten en uitleggen, begeleiden van interacties tussen de kinderen en ontwikkelings-stimulering) die beschreven staan in het pedagogisch kader kinder-centra 0-4 jaar.

Het is belangrijk dat een visiedocument afspraken bevat over praktische zaken als soorten media en tijdsgrenzen, maar ook over de rol die pedagogisch medewerkers op zich nemen. En over regie. Hoe begeleiden zij de kinderen? Wanneer laten ze kinderen zelfstandig en in kleine groepen werken? Welke regels gelden er voor de kinderen? Hoe worden kinderen in de gelegenheid gesteld om hun digitale activiteit rustig uit te kunnen voeren? Kortom: hoe wordt groepsmanagement vormgegeven?

Omdat digitale media in de kinderopvang een nieuw terrein is, ontbreekt het organisaties vaak aan kennis en vaardigheden om op eigen houtje te starten. Het is daarom aan te raden om zowel pedagogisch medewerkers als management een training te laten volgen.

Gesprekskaart

Wat is onze rol als pedagogisch medewerker?

Discussievragen:

- Hoe passen wij / onze pedagogisch medewerkers de interactievaardigheden toe bij het werken met digitale media op de groep?
- Welke afspraken maken we over groepsmanagement?
- Hoe zorgen we dat wij / onze pedagogisch medewerkers deskundig zijn in het gebruik van digitale media op de groep?

Informatiekaart

Samenwerking met ouders

Omgaan met media binnen de kinderopvang betekent ook rekening houden met het mediagedrag van de kinderen buiten de opvang. Net als dat bijvoorbeeld bij gezondheidsvraagstukken het geval is. Om kinderen goed te kunnen begeleiden is overleg en afstemming met ouders belangrijk.

Ouders weten dat ze gebalanceerd mediagebruik zouden moeten nastreven, ook al is dat in de praktijk niet altijd even makkelijk. Typisch veel gestelde vragen van ouders zijn tegenwoordig dan ook: hoe houd ik zicht op de tijd die mijn kind met media doorbrengt en wat is normaal op welke leeftijd? In de verslavingszorg is steeds vaker sprake van jongeren die geen maat weten te houden in hun mediagebruik. Ook kinderartsen maken zich in toenemende mate zorgen over fysieke groeistoornissen bij kinderen, omdat ze te veel en te lang in dezelfde houding achter een beeldscherm zitten.

Daarom is het goed om als kinderopvang de vraag over hoeveel, wanneer en waar te herformuleren. Bijvoorbeeld tot: is het mogelijk om er samen met ouders voor te zorgen dat kinderen zowel thuis als in de kinderopvang bewust omgaan met geschikte media? Kunnen ouders en opvang daar samen een passende balans in vinden? Hoe kunnen we het beste met ouders communiceren?

Gesprekskaart

Hoe werken wij samen met ouders op het gebied van media?

Discussievragen:

- Bij wie kunnen ouders terecht voor vragen over mediagebruik door jonge kinderen?
- Hoe zorgen we ervoor dat mediagebruik op de groep goed aansluit bij mediagebruik thuis?
- Wat willen we delen met ouders?
- Hoe kunnen we die informatie delen?

Onze visie op media in de kinderopvang

Vat de uitkomst van de discussie kort en bondig samen in onderstaande tekstboxen. Dit visiedocument kan toegevoegd worden aan het pedagogisch beleidsplan. Leg daarnaast concreet 5 afspraken over het gebruik van media vast die je zichtbaar op kunt hangen voor pedagogisch medewerkers en ouders.

1. Digitale media: waarom?

2. Digitale media: welke gebruiken wij?

3. Digitale media: hoe veel en hoe vaak?

4. De rol van de pedagogisch medewerkers

5. Samenwerking met ouders

Zo werken wij digiwijs met media:

#1

#2

#3

#4

#5

Meer informatie

Voor meer informatie over Digidreumesen mediaopvoeding in de kinderopvang bel of mail met Jan-Maarten Rovers: janmaarten@digidreumes.nl, 06-39100080.

www.digidreumes.nl

© Digidreumesen Toolbox 'Visie op Media in de Kinderopvang', 2014

In opdracht van Digidreumesen in samenwerking met:

Denise Bontje [Sardes]

Olga Abell [Sardes]

Peter Nikken [Nederlands Jeugd Instituut]

Nederlands
Jeugd
instituut

